Sport

Sportruimte en afbakening sportnorm

De benodigde ruimte in de stad voor sport bestaat grofweg uit:

- Ruimte voor (anders-)georganiseerde buitensport (sportparken)
- Ruimte voor ongeorganiseerde sport en sportieve recreatie (o.a. parken, water, trapveldjes en routes)
- Gemeentelijke binnensportaccommodaties (gymzalen, sporthallen en zwembaden)
- Commerciële sportaccommodaties (fitness, yoga, sportclubs, etcetera)
- Topsportaccommodaties (binnen en buiten)

De behoefte aan een sportnorm wordt vooral ingegeven door het relatief grote ruimtebeslag van gemeentelijke sportaccommodaties (binnen en buiten). Commerciële aanbieders vestigen zich doorgaans in bestaande en nieuwe bedrijfsruimten in de stad. De planning van topsportvoorzieningen is weliswaar ook een ruimtelijke opgave, maar laat zich niet vatten in normen.

De Amsterdamse sportnorm beperkt zich daarom tot:

- Gemeentelijke binnensportaccommodaties
- Ruimte voor sport en bewegen in de openbare ruimte
- Ruimte voor (anders-)georganiseerde buitensport

Kengetallen voor binnensportaccommodaties

Voor gemeentelijke binnensportaccommodaties (gymzalen, sporthallen en zwembaden) is het noodzakelijk referentiecijfers te hanteren, omdat dit relatief grote ruimtevragers zijn en de benodigde ruimte specifieke eisen kent (bijv. oppervlak en hoogte). De benodigde gymcapaciteit voor scholen wordt berekend in het kader van onderwijshuisvesting. Voor sporthallen en zwembaden zijn zogenaamde planologische kengetallen beschikbaar:

- 1 sporthal per 24.000 inwoners
- 1 zwembad per 80.000 - 100.000 inwoners

De realisatie van nieuwe sporthallen wordt in Amsterdam in bijna alle gevallen gekoppeld aan de behoefte aan gymfaciliteiten van scholen voor voortgezet onderwijs (3 gymzalen vormen tezamen één grote sporthal). Bij zowel sporthallen als zwembaden zijn beide kengetallen richtlijnen: naast het benodigde draagvlak, zijn ook de combinatiemogelijkheden en een evenwichtige spreiding over de stad belangrijke factoren.

Sport om de hoek

Onafhankelijk van waar men woont, moet de woonomgeving mogelijkheden en aanleidingen bieden voor spelen, sporten en bewegen. In de Beweeglogica wordt dit benoemd in de uitgangspunten 'sport om de hoek' en 'de stad is een speeltuin'. Sporten, spelen en bewegen in de openbare ruimte vindt zowel plaats in het groen als in de stenige openbare ruimte.
De norm voor ongeorganiseerde sport in de openbare ruimte is afgeleid van de vroegere norm voor speelvelden (trapveldjes) en bedraagt 1 m2 per woning. Deze kwantitatieve norm dient zich echter vooral kwalitatief in de planvorming te uiten en zal ook voornamelijk kwalitatief worden getoetst. De kwantitatieve opgave is er vooral op gericht dat de gerealiseerde openbare ruimte (stenig en groen) ook geschikt is voor sportief gebruik, spelen en bewegen. Dit kan op verschillende manieren stedenbouwkundig of landschappelijk worden vormgegeven: door

bijvoorbeeld routes, trap- en speelveldjes, bootcampterreinen en uitdagende trappen of hoogteverschillen die al dan niet onderdeel van een park zijn. In de planvorming en planproducten dient expliciet aandacht te worden gegeven aan de uitgangspunten van de bewegende stad.
De norm voor ongeorganiseerde sport is geen vervanging voor groen, maar kan hier wel prima mee gecombineerd worden. Ook specifieke speelplekken worden niet meegenomen in de norm, ondanks dat spelen en sporten dicht tegen elkaar aan liggen, ook in het gebruik van ruimte. Een trapveldje kan een heerlijke plek zijn om tikkertje te spelen, maar ook om een potje voetbal te spelen. Het pierenbadje in het Vondelpark wordt in de vroege ochtend of in de avond dankbaar gebruikt door groepen bootcampers. In een vervolg op deze studie wordt onderzocht of een aparte norm voor speelplekken ontwikkeld kan worden.

Ruimte voor (anders-)georganiseerde buitensport
De behoefte aan een sportnorm is vooral ingegeven door knelpunten op het gebied van de benodigde ruimte voor (anders-)georganiseerde buitensport. Gemiddeld kent Amsterdam op dit moment 2,5 m2 per inwoner aan effectief veldoppervlak (hockey, tennis, voetbal en overige veldsporten). Dit is exclusief de benodigde ruimte voor parkeren, waterberging, ontsluiting en groene omlijsting. Dit is echter een gemiddelde; in sommige delen van de stad is er minder, in andere meer, in sommige delen van de stad is er een overschot in andere een tekort. Het is niet zo dat de tekorten alleen voorkomen in delen van de stad met minder dan een gemiddeld aantal sportmeters. De huidige tekorten (wachtlijsten) manifesteren zich -in lijn met de geconstateerde trends- vooral in kinderrijke woonmilieus. Zo levert het toepassen van dit Amsterdamse gemiddelde op bijvoorbeeld IJburg, nog steeds onvoldoende sportveld op om de huidige sportbehoefte op IJburg te accommoderen. Bovendien levert het rekenen met een aantal vierkante meter per inwoner het probleem op dat het te realiseren sportprogramma wordt gebaseerd op een bevolkingsprognose, terwijl in de praktijk van voorzieningenplanning is gebleken dat juist hier in het verleden steeds flinke inschattingsfouten zijn gemaakt: indien met een te lage woningbezetting wordt gerekend, worden ook te weinig sportvoorzieningen, maar bijvoorbeeld ook scholen gepland. Deze zijn, zeker in een verdichtende stad niet achteraf nog toe te voegen.
Daarom wordt de sportnorm niet berekend als de verwachte sportbehoefte van het geschatte toekomstige aantal bewoners, maar als een kenmerk van het woonmilieu.

Differentiatie naar woonmilieus
In Koers 2025 worden de 50.000 nieuwe woningen gerealiseerd in drie woonmilieus, die gebaseerd zijn op de mate van menging en de locatie in het stedelijk weefsel. De woonmilieus sluiten aan op de bestaande structuur van de stad:

Centrumstedelijk: Compact milieu rond OV-knooppunten, met een rijke mix aan wonen, werken en (grootstedelijke) voorzieningen. Het woonprogramma bestaat voornamelijk uit appartementen (klein-middelgroot).
Dit woonmilieu is vooral in trek bij kleine en stedelijk georiënteerde huishoudens die in hun sportbehoefte minder gericht zijn op traditionele verenigingssport. Dit woonmilieu is zeer compact en is in haar opzet minder geschikt voor de vestiging van traditionele sport, juist wel voor stedelijke, innovatieve en kleinschalige sport- en beweegvormen (hardlooproutes, urban sports, padel, footy, oudoor fitness).

Gemengde stadsbuurt: Gemengde compacte buurten met een dominante woonfunctie en bijbehorende voorzieningen in stadsstraten. Het woonprogramma is een mix van grondgebonden woningen en appartementen (klein-groot).
Dit woonmilieu is een geliefd woonmilieu voor alle Amsterdammers. Naast de meer stedelijke georiënteerde kleine huishoudens, is dit milieu ook geliefd bij (startende) gezinnen. Er is zowel behoefte aan ruimte voor urban sports als de meer traditionele veldsporten.
Dit woonmilieu leent zich voor de vestiging van kleinschalige stedelijke openbare sportparken met een mix van traditionele en urban sports, idealiter ruimtelijk gekoppeld aan de vestiging van scholen en/of gemeentelijke en commerciële binnensportaccommodaties (referentie sportparken: Laan van Spartaan, Olympiaplein, Multatuli en Zeeburgereiland).

Groen-blauwe woonmilieus: Rustige woonbuurten met een groen en waterrijk karakter op minder centrale locaties. Het woonprogramma bestaat voor een groot deel uit grondgebonden woningen en meergezinswoningen.
Dit woonmilieu is een geliefd woonmilieu voor gezinnen. In deze kinderrijke wijken is de relatief grootste vraag naar traditionele veldsporten in verenigingsverband.
Dit woonmilieu leent zich voor de vestiging van openbare groene sportparken met daarin een mix van sportieve recreatie en veld- en competitiesporten (referentie sportpark Middenmeer, Sloten, Ookmeer). Ook in dit milieu biedt de koppeling aan onderwijs en andere voorzieningen kansen.

Conclusie sportnorm (anders-)georganiseerde buitensport
Op basis van de gegevens voor heel Amsterdam (gemiddeld 2,5 m2 per inwoner) gecombineerd met de gegevens van IJburg (verschil tussen huidig aanbod en vraag) wordt een naar woonmilieu gedifferentieerde norm voor (anders-)georganiseerde buitensport voorgesteld. Hierbij wordt de norm gekoppeld aan de hoeveelheid te realiseren woningen, niet aan de geprognosticeerde bevolkingssamenstelling. Het buitensportaanbod wordt daardoor een kenmerk van het woonmilieu:

Centrumstedelijk:	2 m2 buitensport per woning
Gemengde stadsbuurt:	5 m2 buitensport per woning
Groenblauwe woonmilieus:	9 m2 buitensport per woning

De voorgestelde sportnorm betreft de daadwerkelijk voor sport te gebruiken ruimte bij gebruik van intensief bespeelbare ondergronden en is exclusief ruimte voor parkeren, ontsluiting, waterberging en recreatief randgroen.

Spelregels bij het toepassen van de sportnorm
De Amsterdamse sportnorm is onderdeel van het Principebesluit (de verkennende fase) en vormt daarmee de basis voor sport in de stedenbouwkundige en landschappelijke uitwerking. De norm is weliswaar opgehangen aan specifieke projecten, maar de ruimtelijke inbedding van projecten in het stedelijk weefsel en de hoeveelheid ruimte in projectgebieden maken het niet altijd mogelijk of wenselijk het sportprogramma in het gebied zelf te realiseren. In de opeenvolgende fasen van het Plaberum (haalbaarheid en ontwerp) gelden daarom de volgende spelregels:

- De ruimte voor sport om de hoek (sporten en bewegen in de openbare ruimte) á 1 m2 per woning wordt altijd binnen het plangebied gerealiseerd.
- De opgave voor (anders-)georganiseerde buitensport wordt in het plangebied of indien niet mogelijk binnen een hemelsbrede afstand van 1.500 meter rond het plangebied gerealiseerd of opgelost.

De afstandsnorm voor (anders-)georganiseerde sport is gebaseerd op een acceptabele fietsafstand naar een sportvoorziening.

Bij kleine woningaantallen zal het draagvlak voor een sportvoorziening binnen het plangebied te klein zijn, maar wel bijdragen aan de vraag op een hoger schaalniveau (bijvoorbeeld aan de vraag naar zwemwater). Door de opgave per plangebied in kaart te brengen, kan in volgende planfasen beredeneerd bekeken worden of de sportopgave in het gebied zelf of bovenplans wordt gerealiseerd (waar mogelijk met een bijdrage uit de grondexploitatie van het plangebied).
Om een goed beeld hiervan te krijgen wordt in deze studie een stadsbreed planologisch spreidingsbeeld voor sport en bewegen uitgewerkt. Hierin wordt op stedelijk en bovenplans niveau gekeken naar de uitbreiding en spreiding van het stedelijke sportaanbod.